

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Rahoitusvakausvirasto (RVV, virasto) kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriön esityksestä. RVV ei aiemman arviomuistioon annetun lausunnon mukaisesti kannata ehdotettuja muutoksia eikä pidä perusteltuna ulottaa hallinnollisia seuraamusmaksuja viranomaisiin ja julkishallinnon elimiin. RVV katsoo, että nykyisin viranomaistahoja koskevat seuraamukset ja valvontakeinot tietosuojalainsäädännön rikkomisesta ovat myös jatkossa riittäviä.

Hallituksen esityksen luonnoksessa (s. 44) on todettu, että selvin puute nykymallissa on se, että virkavelvollisuuden rikkomista koskevat säännökset eivät koske julkisyhteisöjen palveluksessa olevia työsuhteisia henkilöitä. Rahoitusvakausvirasto katsoo, että sen sijaan, että hallinnolliset seuraamukset hallintomaksut ulotetaan viranomaisiin ja julkishallinnon elimiin, tärkeämpää olisi varmistaa, että julkisyhteisöissä tietosuojan osalta vastuuasemassa olevat henkilöt ovat virkasuhteessa tai muuten rikosoikeudellisen virkavastuun alaisia. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa tietosuojalakiehdotuksesta (PeVL 14/2018 vp) esitetyt seikat viranomaisille määrättävän hallinnollisen seuraamusmaksun ongelmallisuudesta pätevät yhä.

Toinen keskeinen perustelu HE-luonnoksessa liittyy rikosoikeudellisen virkavastuun käytännön toteutumiseen. Luonnoksessa (s. 46) viitataan vain lyhyesti siihen, että soveltamiskäytännössä vastuuta ei ole kyetty kohdistamaan riittävällä tavalla yksittäisiin virkamiehiin, joka on johtanut siihen, että rikosvastuuta ei ole toteutunut tehokkaasti. Luonnoksessa ei kuitenkaan analysoida tarkemmin, mistä nämä puutteet tarkemmin johtuvat. Luonnoksen perusteella ei voida päätellä, onko kyse vastuusäännösten liiallisesta yleisluontoisuudesta, esitutkintaresurssien puutteellisuudesta vai tuomioistuinten omaksumasta tulkintalinjasta. Rahoitusvakausvirasto pitää kannatettavana tavoitetta siitä, että viranomaisten vastuuta tietosuojarikkomuksista vahvistetaan. Ennen kuin Suomen oikeusjärjestykseen luodaan käytännössä täysin uusi ja monella tapaa sekä periaatteellisesti että käytännöllisesti ongelmallinen hallinnollinen seuraamusmaksujärjestelmä, tulisi perinpohjaisesti selvittää, mitkä konkreettiset tekijät tällä hetkellä estävät rikosoikeudellisen

virkevastuun toteutumista. Seuraamusmaksujärjestelmän laajentamista tulisi harkita vasta sen jälkeen, kun voimassa olevan vastuusääntelyn ja toimeenpanon puutteet on korjattu.

Rahoitusvakaussvirasto katsoo edellä todetun nojalla, että seuraamusmaksun kohdistuminen viranomaisiin ei välttämättä edistäisi tietosuojaa ottaen huomioon jo nyt voimassa oleva lainsäädäntö ja virkamiehiä koskeva rikosoikeudellinen virkevastuu. Rahoitusvakaussvirasto katsoo, että HE-luonnoksen tavoitteet voidaan saavuttaa tehokkaammin muilla tavoin.

Virasto kannattaa tietosuojalain (1050/2018) 24 a §:n 5 momenttiin ehdotettua poikkeusta, jossa seuraamusmaksuja koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi tilanteet, joissa on kyse yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artiklassa tarkoitetusta henkilötietojen luovuttamisesta henkilötietojen suojan ja asiakirjajulkisuuden yhteensovittamiseksi. Virasto katsoo, että asiantilaa selkeyttäisi kuitenkin ensisijaisesti julkisuuslain (621/1999) ajantasaistaminen ja yhteensovittaminen tietosuojalain kanssa.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

Kuten viraston aiemmassa lausunnossa on todettu, RVV:n lakisääteisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvat kulut katetaan maksuilla, joista säädetään Rahoitusvakaussviraston hallintomaksuista annetulla lailla (1197/2014). Koska viraston on hoidettava lakisääteiset tehtävänsä, mahdollinen hallinnollinen seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksesta merkitsisi lakisääteisten tehtävien karsimisen sijaan palveluiden heikentymistä tai hallintomaksujen korottamista taikka lisärahoitusta muulla tavoin. Pahimmillaan seuraamusmaksu voisi tarkoittaa välittömiä säästötoimia, jotka eivät edistä tietosuojalain tehokasta toimeenpanoa ja korjaavien toimenpiteiden toteutumista pienessä virastossa.

2.2 Tunnistatanko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

Hallituksen esityksen luonnoksessa (s. 28) on todettu, että valtion viranomaisiin luetaan myös talousarvion ulkopuoliset rahastot, jotka hoitavat valtion pysyvää tehtävää perustuslain 87 §:n mukaisesti. Esityksen luonnoksessa on niin ikään todettu, että seuraamukset kohdistuisivat pääsääntöisesti kirjanpitoyksikköön. Rahoitusvakaussvirasto hallinnoi valtion talousarvion ulkopuolista rahoitusvakaussrahastoa, joka koostuu kahdesta erillisestä rahastosta, joilla on omat lakisääteiset tarkoituksensa. Rahoitusvakaussrahasto on erillinen kirjanpitoyksikkönsä, jonka varat on kerätty talletussuoja- ja vakaussmaksuin. Hallituksen esityksen luonnoksen perusteella Rahoitusvakaussvirastolle on epäselvää, miten rahastoon kohdistuvat hallinnolliset seuraamusmaksut tulisi kattaa.

2.3 Tunnistatanko oman budjetin, määrärahojen tai muun rahoituksen käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

Rahoitusvakausvirasto kiinnittää huomiota, että julkishallintoon kohdistuu merkittäviä säästöpainetta tuleville vuosille. Säästöpainetta näkyvät ja vaikuttavat myös Rahoitusvakausvirastoon.

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

Rahoitusvakausvirasto kantaa huolta siitä, että seuraamusmaksun käyttöönotto julkisella sektorilla saattaisi lisätä varovaisuutta esimerkiksi tietojärjestelmähankkeissa ja toiminnan kehittämisessä, mikä hidastaa tietosuojayhteiskunnan kehittymistä.

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

Rahoitusvakausvirasto viittaa aiempaan lausuntoonsa sekä valtiovarainministeriön lausuntoon, jossa on todettu, että luonnoksen mukainen seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ei ota huomioon yksityissektorin ja julkisen sektorin eroavaisuuksia.

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Rahoitusvakausviraston näkemyksen mukaan tietosuojalainsäädännön soveltamista tulisi tukea ensisijaisesti tietosuojavaltuutetun toimiston ennakollisella ohjauksella ja neuvonnalla. Hallituksen esityksen luonnoksen mukainen ehdotus tekisi tietosuojavaltuutetun toimistosta entistä enemmän jälkikäteistä valvontaa tekevän tahon. Lisäksi virasto katsoo, että julkisuuden ja tietosuojan yhteensovittamiseksi olisi ensisijaisen tärkeää arvioida julkisuuslain muutostarpeet.

Jyrkönen Tanja
Rahoitusvakausvirasto